

Yttrande över ”Konsulärt bistånd till svenskar utomlands” SOU 2001:70

Riksförbundet för Social och Mental Hälsa (RSMH) har tagit del av kommittén om konsulärt bistånds slutbetänkande och vill framföra följande synpunkter.

Allmänna synpunkter

RSMH anser att betänkandet på ett värdefullt sätt lyfter fram de svårigheter som personer med psykiska funktionshinder kan drabbas av i samband med utlandsresor. Förbundet vill dock understryka att just sådana resor också kan ha avgörande betydelse för återhämtning från psykisk ohälsa. Det finns i betänkandet en tendens att beskriva psykiskt funktionshindrades ökade möjligheter att resa utomlands enbart som ett problem vilket är ett synsätt som vi tar starkt avstånd ifrån.

Samtidigt markerar kommittén att resa ut ur sitt land och att återvända dit räknas till de grundläggande mänskliga rättigheterna. I enlighet med detta föreslår man inte heller någon skärpning av bestämmelserna om passtillstånd respektive återkallelse av pass för personer med psykiska funktionshinder. RSMH uppfattar det emellertid som direkt stötande att en sådan förändring överhuvudtaget övervägts.

Tillförande av särskilda resurser till vissa utlandsmyndigheter

RSMH ställer sig bakom kommitténs förslag att de utlandsmyndigheter som har många konsulära biståndsärenden med social och psykiatrisk problematik tillförs resurser i form av särskilt utbildad personal. Dessa personer bör enligt vår uppfattning fungera som en slags personliga ombud och ha som främsta uppgift att lotsa den enskilde till relevanta hjälpinsatser både på orten och i hemlandet. Inte minst bör dessa personer kunna etablera ett samarbete med personens hemkommun i Sverige. Detta förutsätter dock att den sistnämnda anser sig ha ett ansvar för stöd och hjälp till dessa personer även när de inte vistas i kommunen. Till detta återkommer vi nedan.

Särskild information till läkare och annan vårdpersonal

RSMH avvisar kommitténs förslag att ge Kommunförbundet, Landstingsförbundet och Socialstyrelsen i uppdrag att rikta särskild information till läkare och annan vårdpersonal om de risker som en psykisk funktionshindrad person löper vid utlandsresa. Ett huvudskäl till detta är att vi anser att kommitténs resonemang i denna del bygger på generella antaganden som inte motsvarar verkligheten. Resande kan för vissa personer ha en mycket stor betydelse för att kunna återhämta sig från psykisk ohälsa och bör uppmuntras, medan det för andra kan innebära stora risker.

RSMH menar dock att det är viktigt att vidta åtgärder mot att vissa psykiskt funktionshindrade far illa i samband med utlandsresor. Vi är därför inte främmande för att ge ett

särskilt uppdrag till en arbetsgrupp med representanter från Socialstyrelsen, Landstingsförbundet och Kommunförbundet. Vi anser dock att det skall utformas på ett annat sätt än enligt kommitténs förslag samt att brukarorganisationerna skall delta i arbetet.

Ett särskilt uppdrag till Socialstyrelsen och övriga intressenter (RSMH:s förslag)

Vi menar att uppdraget till arbetsgruppen där Socialstyrelsen, Landstingsförbundet, Kommunförbundet, RSMH och Schizofreniförbundet ingår, bör utformas i enlighet med den syn på funktionshinder som är gängse idag och som bland annat kommer till uttryck i Nationell handlingsplan för handikappolitiken (prop. 1999/2000:79)

Personer med funktionshinder har enligt ett sådant synsätt rätt att så långt det är möjligt leva som andra medborgare. De svårigheter som dessa personer kan ha i vissa situationer skall kompenseras med insatser från samhället så att funktionshindret inte leder till handikapp. Att vidta särskilda utbildningsinsatser till vårdpersonal för att dessa skall övertala personer med funktionshinder att inte resa utomlands strider mot ett sådant synsätt. Nedan ger vi exempel på vad som i stället skulle kunna omfattas av ett uppdrag till de berörda intressenterna.

Försäkringsskyddets betydelse bör ägnas stor uppmärksamhet av den här skisserade arbetsgruppen. Olika sätt att nå ut till psykiskt funktionshindrade i denna fråga bör diskuteras.

En informationsfolder till vårdpersonal och psykiskt funktionshindrade som t.ex. pekar på vikten av att innan resan diskutera medicineringen, möjligheterna att söka vård utomlands, kontakterna med Sverige under utlandsvistelsen, samt vikten av ett fullgott försäkringsskydd kan utarbetas.

I praxis har kommunen under vissa särpräglade omständigheter ansetts skyldig att inom ramen för nuvarande reglering bevilja bistånd till personer som befinner sig utomlands (RÅ 1987 ref 174). Berörda intressenter bör diskutera förutsättningarna för att det skall gälla även personer med psykiska funktionshinder som är kända hos kommunen och som anses vara i behov av stöd och hjälp i sitt dagliga liv när dessa vistas i Sverige. Ett sådant synsätt skulle i så fall kunna komma till uttryck i allmänna råd från Socialstyrelsen.

Gruppen skulle också närmare diskutera rollen för den särskilt utbildade personal som kommittén föreslår skall verka vid vissa utlandsmyndigheter samt hur dessa kan samverka med t.ex. den hjälpsökandes hemkommun.

Arbetsgrupp för att kunskapen om behovet av försäkringar

RSMH har inget att erinra kring kommitténs förslag i denna del. Vi anser dock att vad avser informationen till psykiskt funktionshindrade så bör detta behandlas inom ramen för den arbetsgrupp som RSMH ovan föreslagit.

För RSMH

Jan-Olof Forsén
Förbundsordförande